Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 37. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 15. лютого, 1922. VOL. XXX. No. 37. Jersey City, N. J., Wednesday, February 15, 1922. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК В НОВІЙ АНГЛІЇ

БОСТОН, 13. лютого. — Щоби запротестувати проти знижки своєї робітничої заплати, яку проголосили власники текстильних фабрик без згоди робітничих юній, робітники сих фабрик вийшли вчора на страйк.

Страйк поширився на стейти Ню Гемшир та Ровд Айленд. Разом страйкує коло 30,000 робітників в Ню Гемшер та коло 20,000 робітників в Ровд Айленд. Перший день страйку проминув без найменчого заколочення спокою, хоч стейтові власти держали в касарнях на поготівлі велику силу стейтових війск. Страйк замкнув в Ню Гемшир велику фабрику Амоскіг, котра наймає коло 15,000 робітників, фабрику Старк, що має коло півтора тисячі робітників, фабрики підприємства Нешуа Менюфекчурінь Ко. та другі. В стейті Ровд Айленд страйк спинив роботу в 27 бавовняних фабриках стейту.

Страйк, як відомо, почався через обниження робітничої заплати, котре виносить пересічно 20 процент, та через продовження робочого тижня до 54 годин.

МАЙНЕРИ МЯГКОГО ВУГЛЯ НЕ БУДУТЬ ДОМАГАТИСЯ ПІДВИСШЕННЯ ЗАПЛАТИ.

ІНДІЯНОПОЛИС, 13. лютого. — Комітет для установлення скалі заплат для вуглевих майнерів, яка має бути предложена на починаючійся завтра конференції майнерів в сьому місті, заявив, що він не буде предкладати майнерам пропозиції, щоби робітничу заплату підвисшити, але буде ставити резолюцію, щоби майнери боронили всіми силами ту заплату, яку тепер мають. Комітет заявляє, що робітники будуть старатися уникнути страйку.

На конвенцію приїхав випущений з вязниці за кавцією Говат, скинений голова 14-го округа майнерської юнії, щоби предложити ще раз конвенції свою справу. З огляду на те, що його уряд юнії скинув з уряду, заходить питання, чи його допустять на конвенцію.

ЗЕЛІЗНИЧІ ЮНІЇ ЗБИРАЮТЬСЯ ВЕСТИ ПЕРЕГОВОРИ ЗІ ЗЕЛІЗНИЦЯМИ.

КЛІВЛЕНД, 13. лютого. — Начальні урядники юній зелізничих робітників заявили, що чотири великі зелізничі юнії поділилися на дві групи, з котрих кожда буде говорити осібно за справи заплати та умови праці з менаджерами зелізниць.

Взагалі юнії висловлюють свою згоду вести на будуче переговори зі зарядами зелізниць після округів.

КОНГРЕС ЗАСИПАНИЙ ПРОТЕСТАМИ ПРОТИ БОНУСА ДЛЯ ЖОВНІРІВ.

ВАШІНГТОН, 13. лютого. — Від коли сенатовий комітет для доходів уряду заявився за становленєм спеціяльних податків на ціли бонуса для американських жовнірів, від тоді і сенатори і конгресмени були просто засипані протестами проти сих податків.

Великий удар справі бонуса завдав сенатор Бора, після розрахунку котрого бонус коштуваби Америку 75 міліярдів долярів. Протести з цілого краю та ся заява викликала такий переполох серед членів конгресу, що вони рішили лишити сю справу в руки президента Гардинга, котрий свого часу заявився проти бонуса.

ДЕБАТА НАД БОНУСОМ В СЕНАТІ.

ВАШІНГТОН, 13. лютого. — Нині сенат мав першу дебату над справою бонуса для бувших жовнірів американської армії, що служили у війні.

Промовляв передусім сенатор Бора, котрий радив закинути план, який першого року буде коштувати американський народ коло півтора тисяча міліонів, а разом може з процентами та приростом дійти за десять літ до суми 75 міліярдів долярів. На його думку, край не може поносити таких тягарів так довго, поки не верне до нормальних відносин. За сенатором Борою промовляв також сенатор Кінг, Ворен, та Глас, а зате сенатор Джовнс з Нового Мексика боронив бонуса.

ПЛЯН ОБНИЖИТИ АМЕРИКАНСЬКУ АРМІЮ ПОНИЗЧЕ 100,000.

ВАШІНГТОН, 13. лютого. — Ряд сенаторів та конгресменів заповів різні внесення щодо зменчення американської армії. Є пропозиції зменчити її до 100,000 мужви, ба навіть до 75,000.

Уряд на основі ухваленого недавно закона поставив домагання до конгресу найти йому покриття на удержанє армії, зложеної зі 150,000 жовнірів та 14,000 офіцирів.

Уряд розіслав до жовнірів квестіонар, щоби довідатися, яку галузь армії вони уважають за найважнійшу. Величезна більшість жовнірів відповіла, що піхоту.

УРЯД ЗБИРАЄТЬСЯ ДЕПОРТУВАТИ ЧУЖИНЦІВ.

БЕДФОРД, Ню Йорк, 13. лютого. — Іміграційні урядники стали переглядати документи, зложені в місцевім домі поправи для жінок, а відносячіся до злочинців-імігрантів, бо уряд задумує відослати назад до старого краю імігрантів, що пустилися на дорогу злочину.

Суперінтендент вязниці заявив, що іміграційні урядники уже найшли у вязниці дві женщини, які не стали горожанами Злучених Держав, і які уряд рішив висилати даром до Европи. В той спосіб мають поступати з кождою женщиною у вязниці, котра не є горожанкою Америки.

ЦІКАВИЙ ЗАСУД.

Перед поліційного суддю в Пасаїку, в стейті Ню Джерзи, приведено пятьох малолітків, що „забавлялися" киданєм каміннєм на поїзди зелізниці та вдрапуваннєм на вози тягарових поїздів, що стояли на одним місцевім двірці. Суддя вичитав їм наперед лекцію про нагоду, яку їм дає Америка, вказуючи на примір Лінкольна, котрий з бідних родичів вибився на становище президента Злучених Держав. Щоби ще краще вбити їм в голову свою науку, суддя завдав їм до вивчення на память Гетисбергську промову Лінкольна, виголошену на гробі американських жовнірів, що погибли в кровавій битві під Гетисбергом підчас американської горожанської війни. Він дав кождому з них чотири тижні на науку. По упливі сього речення хлопці мають зголоситися до судового протоколянта та здати перед ним іспит з сьої промови Лінкольна. Якби котрий з них не знав кари, тоді суддя відошле їх до школи поправи. Найстарший з хлопців має 14 літ і має українське імя.

ІНФЛЮЕНЦА ЗНОВ ЗМЕНЧУЄТЬСЯ

Після суботнішнього донесення нюйорського уряду здоровля інфлюенца та запаленє легень знов ослабає.

Департамент здоровля подає, що до нього донесено в той день про 798 случаїв інфлюенци та 209 случаїв запалення легень. Від першої недуги померло в той день 20 людий, від другої 209. Попереднього дня було 1,018 случаїв інфлюенци та 24 смерти від неї і 314 случаїв запалення легень та 94 смерти від нього.

Ряд лікарів розсліджував користність та скуточність відкритого недавно серум против інфлюенци; заявляють, що воно не має сили запобігати інфлюенції. Зате щодо запобігання недузі запалення, то тут серум мало показатися богато кращим. Комісія заявила що поширене недуги не повинно збуджувати ніякого пострäху.

ОПАЛЮВАННЄ МЕШКАНЬ.

Неотоплене мешканнє спричинює сильну смертність дітий і старців в Німеччині, як виказали студії. Лікарі пригадують, що людина потребує дома 68 фаренгайта.

ДОВГИЙ СПІР.

Від 1390. року триває спір у справі одної заборони, яку перед пів тисячиліттем видав магістрат міста Бремен. Він досі нескінчений.

БИТВА ПОЛІЦІЇ З РОЗБИШАКАМИ

Питсбурська поліція дістала в суботу вістку, що в ночи мають закрадатися розбишаки до дому одного жидівського товариства, котре кользнізує Палестину. Поліція заздалегідь приготовила засідку для розбишак. Поліція повідомила сина властителя дому, одинокого мущину, що жив в домі, про свої заміри і порадила вийти в ночи з дому. В дома лишилися лише три служниці, котрих поліція не повідомляла, щоби не збуджувати підозріння у розбишак.

Подана поліції вістка показалася правдивою; пізно в ночи на зад дому заїхали два автомобілі, а з нього висіло кількох людий. Вони лишили автомобілі готовими рушати кождої хвилі, а самі підійшли до дому, виважили двері до пивниці дому і увійшли до середини. В тій хвилі уставлена поліція закомендерувала: „Руки в гору". Банда розбишак не хотіла здаватися, і отворила огонь на поліцію. Поліція відповіла вистрілами. Скінчилася правдива битва. Підчас неї один полісмен вибив вікно у пивниці і скочив до середини. Попав на одного розбишаку, счепився з ним і по довгій боротьбі з ним потрафив, при помочи двох других полісменів, розброїти його і закувати. Розбишаки почали втікати, підчас коли один з них боронив другим відворот удержуючи на поліцію скорий огонь. Завдяки його пожертвованю розбишаки втікли на автомобілях, але розбишака погиб поцілений кулею в голову. Поліція зараз розпізнала в нього відомого вломника, за котрим глядала поліція не одного міста. З поліції був ранений один, але не тяжко.

ВИДАТКИ ФРАНЦІЇ НА ПОЛЬСЬКОГО БАНКРОТА

Парижський „Польскі Комітет Народови" Дмовського був на удержанню французького уряду, який платив тому комітетови 300,000 франків місячно, що за двоїтній період істнования комітету дало суму 7,200,000 франків. Крім того французький уряд видав на армію Галера 257 міліонів франків. Се дає разом величезну суму поверх 264 міліонів франків або по нинішньому курсові поверх 6 і пів міліярда марок (польських). Суму сю мусить повернути польський уряд французькому, бо останній робив сі видатки на рахунок польської держави, що мала повстати, по її утворенню обтяжив її нею яко довгом.

ЖИДИ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

На третім зізді жидівської організації „Мізрохи", що недавно відбулася у Варшаві, ухвалено одноголосно таку резолюцію:

„Перед всім цивілізованим світом протестуємо проти варварської інквізиції, котру в Росії веде банда жидівських большевиків проти жидівської релігії і віддаємо під суспільне позорище тих підлих людий, котрі так голосно говорять про свободу, а топчуть ногами найпростійші права свободи совісти.

„Зізд призиває усіх культурних Жидів організувати по всіх містах і місточках великі збори з протестом проти сеї погані, котра під маскою визвольного руху виступає проти жидівської релігії".

ШУМСЬКИЙ І РАКОВСЬКИЙ.

Старокраєві газети доносять про інцідент який стався поміж Шумським і Раковським на 5. конгресі рад, підчас обговорення справи про договір совєтської України з совєтською Москвою. Українські комуністи й безпартійні взяли твердий курс на самостійність України. На сьому грунті розгоріласъ особиста полеміка між Раковським і Шумським, лідерами двох груп. Раковский виступив проти Шумського з обвинуваченнями останнього в „петлюровщині" і в контреволюційности. На се Шумський відповідав що він в Одесі доказав, що він комуніст і простий батрак український, а Раковський румунський поміщик і т. д. Скінчилася справа тим, що московські комуністи перехитрили таки бідних хахлів, і зізд договір ратифікував.

МАЛПИ, А НЕ ЛЮДИ.

Про „таємничих" людий, які живуть в цедоступних снігах найвисших верхів Гімалайських гір, писала европейська преса вже віддавна. Аж сього року природник Голдвин Остен відкрив тайну. Наукова виправа, з якою він ішов на верх Еверіст, відкрила під самим верхом серед страшної студені виразний слід босої ноги, цілком подібної до людської. Слід сфотографовано. По якімсь часі відкрито там цілу купу малп, надзвичайно сильних, покритих густою і довгою вовною, що своїм вглядом роблять страшне враження. Будуть се очевидно ті таємничі „сніжні люди", яким тибетанські легенди з давних давен приписували велику силу і значінне чародійської штуки.

АНГЛІЯ Й ІТАЛІЯ ХОТЯТЬ, ЩОБ ГЕНУЕНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ВИЗНАЧИЛА ГРАНИЦІ НОВИХ ЗАБОРЧИХ ДЕРЖАВ

ЛОНДОН, 13. лютого. — У відповідь на ноту Франції у справі відложення речения генуенської конференції британське правительство предложило, щоби Велика Британія, Франція, Італія і Бельгія вислали сейчас по двох знавців для вирішення сеї справи.

Франція намагається дістати на поміч за відложеннєм речення „малу антанту" і Польщу.

Англійські й італійські дипльомати заявляють, що поки не будуть строго означені границі нових держав в Европі, котрі мають заборчі ціли, як Польща і Югославія, то годі буде приступити до економічної відбудови Европи. Длятого, кажуть вони, генуенська конференція передівсім мусить занятись означеннєм границь нових держав, які досі ще не мають усталених границь.

БРИТАНСЬКО-ФРАНЦУСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ ПРО ПРОГРАМУ ГЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ЛОНДОН, 13. лютого. — Британське правительство вислало предложенє до французького правительства, щоби назначило своїх представників, які приїхали-б до Лондону на переговори з британським правительством у справі вступної умови про програму генуенської економічної конференції.

У справі відложення речення скликання генуенської конференції не приняло британське правительство жадної постанови.

МАЙКЕЛ КОЛЛИНС ОСТЕРІГАЄ АМЕРИКАНСЬКИХ ІРЛЯНДЦІВ, ЩОБИ НЕ ПІДПИРАЛИ ДЕ ВАЛЕРИ І ЙОГО ПРИХИЛЬНИКІВ, КОТРІ ЗАЧАЛИ БОРНЮ ПРОТИ ТИМЧАСОВОГО ІРЛЯНДСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

ЛОНДОН, 13. лютого. — Майкел Коллинс, голова ірляндського тимчасового правительства вислав до „Американського Стоваришення для Признания Ірляндської Республики" каблеграму з осторогою, щоби не підпирало державного перевороту, який войовничі „шин-фейнери" приготовляють проти тимчасового ірляндського правительства.

Коллинс в каблеграмі заявив, що сей плян може спровокувати війну з Англією.

Він вказав на подію в місті Корк, де прихильники Де Валери відібрали від відходячої британської поліції оруже. Така робота, каже Коллинс, стремить до знищення тимчасового ірляндського правительства та до спинення відсилки з Ірляндії британських війск.

Далі він натякнув на заяву Де Валери, в якій він назвав тимчасове ірляндське правительство більшим ворогом Ірляндії аніж британське правительство.

АНГЛІЯ ЗДЕРЖУЄ ВІДСИЛКУ СВОЇХ ВІЙСК З ІРЛЯНДІЇ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 13. лютого. — Нині здержано несподівано відсилку британських війск з Даблина.

Також задержано кораблі, які мали відплисти з британським військом до Англії.

В БУДУЧИХ ВИБОРАХ РИМСЬКОГО ПАПИ АМЕРИКАНСЬКІ ДЕЛЕГАТИ МУСІТИ-МУТЬ БРАТИ УЧАСТЬ.

РИМ, столиця Італії, 12. лютого. — Римський папа Пій XI. прирік американському кардиналови О'Коннолови з Бостону, що він поробить всі потрібні заходи, аби на будуче при виборі нового папи мусїли бути присутні також американські кардинали.

БОЛЬШЕВИКИ КАЖУТЬ ЦЕРКВАМ ВІДДАТИ ДОРОГОЦІННОСТИ ДЛЯ ГОЛОДНИХ.

МОСКВА столиця Московщини, 11. лютого. — Большевицький уряд видав декрет (указ), щоби всі християнські церкви, магометанські мошеї і жидівські божниці віддали йому свої скарби, які мають в дорогоцінностях, на ратунок для голодуючого населення.

ГОРЕ ЦІСАРАМ БЕЗ ПРЕСТОЛІВ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини (Мадярщини), 12. лютого. — Граф Йосиф Гуняді приїхав сюди з острова Мадейри, де він був у бувшого австро-угорського монарха Кароля Габсбурга.

Він каже, що Кароль вже не має жадного маєтку. Має ще при собі тільки $1,500, що є нічим, коли зважити, що на сімю і 20 осіб служби він видає денно 400 долярів. Аліянтська Конференція Амбасадорів обіцяла йому $125,000 від держав, що повстали на місце Австро-Угорщини, але сі гроші не приходять. Також не має він Габсбурських дорогоцінностий, які міг би заставити.

Гуняді глядає помочи серед аристократів-монархістів, але вони, хотяй так раді віддати життє за Габсбургів, не дуже спішаться віддавати гроші.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим подається до загального відома, що Екзекутива У. Н. Союза, в увзглядненню численних домагань урядників відділових, з огляду на усталення звичаїв по відділах У. Н. Союза, в ції порі року принимати нових членів до організації за зниженну ціну вступного, ухвалила, що в місяцях СІЧНИ і ЛЮТІМ 1922 року буде приниматися НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗА ЗА ОПЛАТОЮ ТІЛЬКО 50 ЦЕНТІВ ВСТУПНОГО.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:
ІВАН КАШТАНЮК, гол. рекорд. секретар.
Дано в Джерзи Сіті, Н. Дж. 28 грудня 1921 в.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays.
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НІМЕЦЬ ПРО ПОЛЬЩУ.

В 16. ч. берлінської часописі „Фосіше Цайтунг" поміщено статтю Т. Ґермана п. з. „Польща на порозі нового року". Автор займається політичним та економічним положеннем Польщі.

Польський політичний білянс за 1921 рік — пише він — виказує позірно великі успіхи польської політики. Одначе договори з большевиками, Чехами й Румунами се на ділі „паперові договори" без більшої реальної вартости. За них Польща мусить заплатити подібно як за французьку дружбу. Польща — се держава національностий, де кождий четвертий (майже кождий другий — Ред.) горожанин не є Поляком. Було би ще гірше, якби Найвисша Рада впала на нещасний помисл признати Польщі Східну Галичину, де Українці й Жиди мають переважаючу більшість.

Не красше стоїть польська справа на економічному полі. В польськім промислі панує небезпечна кріза. Маєткова данина принесе лише 80 міліярдів, міжтим коли недобір виносить майже чотири рази стільки. Недобір Польщі на 1922 рік обчислюють фаховці на 400 міліярдів.

Дальше займається Берман прикметами польського народу, його політиків і преси і покликується притім на відомий, присущий польській нації політичний софізмат: „Польска нєржондем стої" (Польща стоїть безладдем, анархією).

АСЕКУРАЦІЯ У БАНКРОТІВ.

Краківська польська (консервативна) ґазета „Час" в 7. січня, 1922, в статті п. з. „Російська оферта і принятте аліянтів" пише між иншим таке:

„На овид знова виступає Росія, а Франція числить на відновленнє з нею добрих відносин. Вона признає покищо представником Росії совети і бажає боронити інтереси Росії, які совети вважають національним інтересом. Се може бути для нас (значить, Поляків) покищо корисне, одначе на нашу (польську) політику на Сході на дальшу мету падає певна тінь. Для нас (Поляків) стає катеґоричним приказом узискати признанне риського договору, поки не буде запізно, а рівночасно зліквідувати справи Литви і Східної Галичини, як довго ще Росію репрезентують совети! Дальша будучина є непевна і людським очам закрита, тож користаймо з положення нинішнього дня".

Яка польська (старопольська) глупота політична! Чейже як упадуть совети, то і всі їх пожертви для Польщі упадуть!

Се виглядає на таке, якби хто бачив, що якась асекураційна компанія валиться і на ґвалт біг до неї асекуруватись.

Розуміється, що така асекурація нічого не варта, бо нічого, крім поліси, „асекурованій" стороні не лишиться. Але такій Польщі і за се ніхто не подивується...

ОДНИМ ЯЗИКОМ.

Доносять з Берліна, що представник французької ґазети „Матен" мав розмову з Раковським, предсідателем совета комісарів на Україні. Говорили передусім про відношенне большевиків до наближаючоїся конференції в Ґенуї, але мимоходом говорили також про Україну.

Раковський перечив, немовби большевицькі комісарі, котрих він представляє, не мали власти на Україні. Він ручив, що на Україні, як і в Росії, проти большевицької власти не виступає ніхто. Враження, яке викликали поза границями України повстання українських селян проти московських большевиків, старався Раковський ослабити представляючи, що такі повстання вибухли минувшого падолиста, але їх уже тепер нема. Сим признаннем голова комісарів на Україні завдав ще раз брехню большевицьким орґанам в Америці, котрі в довжезних статтях, повних вуличної лайки, перечили загалом існуванне таких повстань та представляли їх як виссані з пальця „контра-революцією".

Неменче замітне поясненне Раковського про причину повстань та причину їх упадку. Каже Раковський, що повстання на Україні були викликані чужими державами та що їх здушили самі селяни. Які саме селяни здушили повстання українських селян, сього Раковський не сказав, хоч се власне булоби варта знати, чи не були се такі селяни, як Раковський Українець. Про заяву, що на Україні повстань уже нема, бо вже їх здавили самі таки селяни, сказати можна хиба те, що власне в сей самісінький спосіб говорять про здавленне українського повстання проти польського панування польські гнобителі Східної Галичини. Ріжниця хиба та, що польські пани можуть покликатися на богато довший „спокій" під своїм пануваннем, як можуть сим похвалитися московські комісарі. Поза тим ріжниць нема.

Імперіялісти, якби вони не були, шляхотсько-буржуазні чи „пролетарсько-селянські", говорять про невдолених зі свого гнету тою самісінькою мовою.

ПРО ПОСЛУХ СВОЇЙ ВЛАДІ.

(Від власного кореспондента).

Траґедія українського народу під теперішню хвилю лежить в тім, що між ним і його державною владою нема того звязку, який нормально істнує між державною владою, державною територією і населеннем тої території.

На понятте держави складається державна влада, державна територія, на якій державна влада виконує власть, і населеннє державної території, яке признає державну владу.

Теперішній стан українських земель не відповідає сьому поняттю.

Українські землі не творять одної державної території тільки поділені на чотири части. В одній найбільшій части панує державна влада Української Соціялістичної Радянської Республики, в другій державна влада польської держави, в третій державна влада румунської держави, в четвертій державна влада чесько-словацької держави.

Ані одна з тих державних влад не є для українського народу **своєю** державною владою.

Що-до польської, румунської і чесько-словацької державної влади се не підлягає ніякому сумнівови; всі сі влади є чужі для українського народу.

Що-до державної влади Української Соціялістичної Радянської Республики, то тут, що правда, є нечисленні українські ґрупи (українські елементи в комуністичній партії большевиків України, українська комуністична партія, одна ґрупа української партії соціялістів-революціонерів з орґаном „Борітеся — поборете"), які вважають ту владу **українською** владою, одначе і з тих ґруп тільки одна (українські елементи в комуністичній партії большевиків України) солідаризується з тою владою, за те инші хотять заступити її иншою.

Поза тими українськими ґрупами все українське громадянство вважає державну владу Української Радянської Соціялістичної Республики за владу чужу, ворожу, накинену Україні Московщиною.

Таким чином ані одна часть української землі не має під теперішню хвилю державної влади, яку український нарід уважав би **своєю.**

Та державна влада, яку в рр. 1917—18 український нарід утворив обув на своїх землях і яка була для нього **своєю** владою (Українська Центральна Рада і Директорія на Великій Україні, Українська Національна Рада на українських землях бувшої Австро-Угорщини), була протягом 1919-го року примушена покинути українську територію й шукати захисту на чужині. Після сього, як вона покинула свою державну територію і перестала виконувати на ній державну власть, остав між нею й українськими землями **тільки моральний** звязок.

Як я зазначив у попередній статті, сей моральний звязок удержався доси в цілій повноті тільки між Уповновасненим Диктатором Петрушевичем як спадкоємцем влади Української Національної Ради й українською Галичиною, яка справді вважає владу Диктатора своєю законною владою.

Натомість між Головним Отаманом Петлюрою, який уважається спадкоємцем влади Директорії, і Великою Україною сей моральний звязок не зберігся вповні. Громадянство Великої України розбилося на окремі ґрупи, з яких кожда змагає витворити иншу державну владу.

В відносинах, де державна влада має тільки моральний звязок з державною територією й її населеннем, **справа послуху своїй владі особливо важна.**

Державна влада, яка виконує власть на державній території, в потребі здобуває послух силою. З другого боку населеннє, чуючи над собою силу державної влади, слухає її й тоді, коли вона йому й не дуже подобається.

Очевидно, все має границі, і недостача морального звязку між державною владою й населеннем доводить в кінці до революції. Одначе все таки в відношенню міждержавною владою й населеннем факт сили має своє значінне.

Зовсім инакше мається справа, коли між державною владою й населеннем істнує тільки моральний звязок. З одно боку державна влада не може силою перешкодити, коли окремі ґрупи перестають її вважати владою і змагають утворити иншу владу. З другого боку легше є виступати проти влади і скидати її, коли вона не має сили, яка могла би досягти її противників.

В таких відносинах моральний звязок між державною владою й населеннем особливо важний.

Для державної влади виплиає в таких відносинах особливий обовязок дбати про моральний звязок з громадянством, числитися з його настроями, впливати моральними способами (передовсім устним і друкованим словом) на вироблюванне тих настроїв, словом, старатися зберігати **моральний** авторітет влади.

Одначе так само і громадянство має в таких відносинах особливий обовязок дбати про моральний звязок з своєю державною владою і піддержувати її моральний авторітет.

Очевидно, годі тут дати якусь загальну рецепту, по якій мала би поступати і державна влада і громадянство. Як з одного боку свобода критики є конечна, бо тільки вона дає державній владі змогу пізнати настрої громадянства і відповідно до того вести свою політику, так з другого боку критика мусить бути річева, доцільна, обережна, щоб не пошкодити тій ідеї, якої символом являється державна влада, ідеї державної самостійности нації.

Державна влада, яка не виконує власти на державній території і опирається тільки на моральнім авторітеті, наближається до инших типів громадських орґанізацій, які істнують в кождім громадянстві: політичні партії, просвітні товариства, господарські спілки і т. п. Вони так само опираються тільки на **моральнім** авторітеті, який мають в першій мірі серед своїх членів і далі серед цілого громадянства, а не мають сили примусити когось признавати їх авторітет.

Для всіх тих громадських орґанізацій справа послуху своїй владі, себто в сім випадку справа послуху вибраним орґанам тих орґанізацій має так само велике значінне.

З одного боку управа громадської орґанізації не сміє перетворитися в кліку, яка робить те, що їй подобається, не числячися з загалом членів орґанізації і з громадянством. З другого боку члени орґанізації повинні відноситися до управи орґанізації, яку самі вибрали, з пошаною, працювати під її проводом, а не стояти байдуже з боку, або навіть шкодити орґанізації. Що хтось є в меньшости і в опозиції, се не зміняє справи. Бо як би він був у більшости, то домагався би льояльности від меншости. Отже до такої самої льояльности він обовязаний і тоді, коли він є в меншости. „Більшости" і „меншости" зміняються, а орґанізація остається.

Громадські орґанізації є тими орґанізаціями, де влада опирається не на примусі, а на моральнім авторитеті. Член товариства сповняє постанови статута товариства не тому, бо инакше мати-ме діло з поліцією, судом і арештом, а тому, бо він, як співтворець тих постанов, уважає своїм моральним обовязком їх сповняти.

В тім напрямі розвивається також відношеннє між державною владою і населеннєм. Поступ у державнім устрою полягає на тім, щоб державна влада що-раз менше апиралася на поліції, суді й арешті, а що-раз більше на моральнім авторитеті, щоби кождий громадянин сповняв те, чого від нього вимагає державний лад, не тому, щоб не мати діла з поліцією, судом і арештом, а тому, що він, як співтворець державного ладу, добровільно сповняє те, чого державний лад від нього вимагає, словом, щоб закон був не посторонньою силою, накиненою громадянинови, тільки, щоб кождий громадянин носив почутте закона в собі.

Такий розвиток держави можливий очевидно тільки в республиці, бо тільки в республиці кождий громадянин є співносителем і співтворцем державної влади і має змогу формувати державну владі по своїй волі, отже тут істнують моральні передумови для того, щоби громадянин уважав державну владу своєю власною владою.

Домагаймося як в державі так і в громадських орґанізаціях **послуху своїй владі.** Одначе рівночасно будуймо й державу й громадські орґанізації так, щоб у них усе була дійсно **своя** влада, влада утворена волею громадян.

Гайдельберг, 14. січня 1922.

Др. Михайло Лозинський.

ЧЕХИ Й ЛЯХИ ПРО ВІДБУДОВУ РОСІЇ.

(Кореспонденція „Свободи").

Чеський орґан „Праґер Прессе" приніс дуже цікаву статтю чеського президента міністрів Бенеша п. з. „Конференція для господарської відбудови Росії й Европи". Бенеш уважає плян тої конференції, який мавби уздоровити Европу, — **фантастичною мрією.**

Вхід з загально-світового нещастя — пише він — **може бути тільки повільний і дуже тяжкий.** Кожда держава мусить починати — від себе, не очікуючи допомоги від инших держав. Кожда мусить посідати свій власний конструктивний змисл політичний і господарський, кожда мусить зрозуміти, що вона сама собі не вистарчить — і тому мусить шукати шляхів до консолідації не тільки внутрішньої але й зовнішної. Без пристрасти і без сентиментів мусить обчислити користи і шкоди тої чи иншої господарської політики внутрішньої й заграничної. В нутрі треба вести працю під гаслом „працюй і щади" або під засадою: продукуй більше ніж консумуєш! В заграничній політиці означає це — скоре навязання давних взаємин, усування непорозумінь, заключенне торговельних договорів і доскононалення комунікації. Інакше Европи уздоровити не можна.

Але Росію — пише — можна уздоровити інакше. Там відносини дійшли вже до такого пункту, де мусить початися зміна. Большевицький уряд шукає виходу з хаосу. Чехи стоять на тім, що до Росії не вільно підходити з війском, тільки з господарською допомогою. Большевицький уряд помалу стає нормальним, звичайним урядом, який опреться на співпрацю поодиноких кляс і політичних, суспільних та господарських чинників. Треба ратувати міліони російського населення. Конференція в тій справі малаби успіх, бо допровадилаб до синтези, яка вже висить у воздусі й навіть починається доконувати в практиці.

Польська преса додає закрито-золбні замітки до сеї статті чесько премієра. „Час" пише: Короткий зміст його виводів такий: **Наперед треба відбудовати Росію а потому подумаємо про решту Европи.** Сього треба Чехам на те, аби реконструкція Европи не відбулася без участи Росії, бо відбудована Росія моглаби кинути свій голос на вагу. За ким той голос упаде, це буде залежати від того, хто в часі відбудови Росії уґрунтує в ній свої політичні і господарські впливи.

З того всего ясне одно: що Полякам дуже не по нутру те, що по нутру Чехам. Свіжі торговельні союзники не можуть „зіспіватися". Вони й не зіспіваються, бо з хвилею, як схід упорядкується, між Чехією й Польщею прийде до отвертої ворожнечі. Мусить Прийти.

Відень, 10. січня, 1922.

О. Назарук.

Іван Франко.

НОВІТНІ ГАЙДАМАКИ.

Чи чули ви, люде добрі, що то за признаки,
Що приходять в наші села якісь гайдамаки?
Та не тії гайдамаки, що по лісі ходять,
Але тії гайдамаки, що правду говорять.
Тай не тії гайдамаки, що бють і рубають,
Але тії гайдамаки, що за бідних дбають.

Ой вдарили гайдамаки в голоснії дзвони:
„Збирайтеся, бідні люде, всі до оборони!
Бо то на нас наступають великі навали,
Ой бож то ми нашим панам на заваді стали.
Іде на нас тая сила, що все нас місила,
Від Богдана до Івана різала й дусила".

„Хотіла нас тая сила взяти в свої руки,
І сякої і такої добирала штуки.
Зразу мовить: „Дай Русінє, остатню рубатку,
За те тобі на головку дам конфедератку".
Русин того не принявся, вона як не крикне:
„Хоч загину, не спочину, аж Русь з світа зникне".

„А щоби нам швидше було три чверти до смерти,
То хоче нам тіло й душу на порох розтерти.
„Заберу вам вашу землю і ліси і ріки,
Будете ви в своїм краю жебрати на віки.
Та ще того мені мало! Де будуть зарібки,
Дам Мазурам, дам Хорватам, а вам ані дрібки.

„Та ще й того мені мало! Мусять ваші діти,
Ваші внуки без просвіти в темноті сидіти.
Та ще й того мені мало! Втопчу вас в калюжу,
На весь світ вас як „дзіч" руську обплюю й спаплюжу.
Та ще й того мені мало! Я ще й вашу душу
Зломлю, спідлю, опоганю, до покори змушу.

„Заберу вам вашу гідність і почуття чести,
І будете з рабським сміхом мої сліди мести,
Наставлю вам депутатів з хрунівської ласки,
Відберу вам усі права, лишу обовязки.
Отак своє панування утверджу як камінь,
Та від моржа аж до моржа на вік віков амінь".

Ударили гайдамаки в голоснії дзвони:
„Чи чуєте, люде добрі, тії відгомони?
А як може хто не чує, тверду шкіру має,
Бо не словом, але ділом ворог нам доймає,
А хто чує, най працює, рук не покидавши,
Бо що нині занедбаєм, пропало на завше".

„І ніхто най не говорить: „Своїм Богом піду",
Як вояки на команду ставайте до гліду!
Бо слабого, ще й самого, заклює й ворона;
Лиш громада, товариство його оборона.
І ніхто най не говорить: „Обійдесь без мене".
Як у брата горить хата, й на твою пожене.

„І ніхто най не говорить: „Що мені наука!"
Бо наука — мудра штука, міцнійша від бука.
Вона тобі в пітьмі світить і гріє у студінь,
Вона тобі в смутку втіха і празник у будень.
Вона сила і багацтво і бита дорога,
В ній покривджених опора, слабих перемога.

„І ніхто най не говорить: „Я собі багатий".
Ануж колись прийде в бідних ще й хліба благати.
Ніхто не мов: „Не боюся! Що там по трівозі!"
Бо й небоя вовки зїдять на битій дорозі.

Тремайтеся, люде добрі, одної присяги!
Най відважний боязливим додає відваги!
Най розумний нерозмних на розум наводить!
Най багатий немаючим поможе, не шкодить!

„Тільки зрадник, запроданець, підлиза, пяниця
Най не сміє на порозі вашому явиться!
Най не має в вас привіту, ні слова пошани,
Поки щиро не покаєсь, від зла не відстане.
А хто кається не хоче і в злім дальше пацька,
То най того побиває погорда громадська".

От такі то гайдамаки скрізь по краю ходять,
От таке то вірне слово всім людям говорять.
А хто теє вірне слово добре в тямці має,
Той за себе й за всю рідну Україну дбає.
Бо те слово як пшениця, що ділами зійде,
А з тих діл нам і Вкраїні краща доля прийде.

СЛОВО.

Слово, чому ти не твердая криця,
Що серед бою так ясно іскриться?
Чом ти не гострий, безжалісний меч?
Той, що здійма вражі голови з плеч?

Ти, моя щира, гартована мова,
Я тебе видобуть з піхви готова,
Тільки ти кров з мого серця [проллєш...
Вражогож серця клинком не пробєш...

Вигострю, виточу зброю іскристу
Скільки достане снаги мені й хисту,
Потім її причеплю при стіні
Иншим на втіху, на смуток мені.

Слово, моя ти єдиная зброє,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.

Брязне клинок об зелізо кайданів,
Піде луна по твердинях инших мечей,
Стрінеться з брязкотом инших мечей,
З гуком нових, нетюремних речей.

Месники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею одважно до бою...
Зброє моя, послужи воякам
Краще, ніж служиш ти хворим рукам.

Леся Українка.

ВІДРОДЖЕННЄ НАРОДНЬОГО ЖИТТЯ В НЮ ЙОРКУ.

(Допись).

Наслідком занепаду У. Н. Комітету і Федерації, а рівночасно шаленої аґітації москвофілів-большевиків, народнє життє Українців в Ню Йорку було завмерло майже через три роки. Через три роки москвофіли-большевики ширили деморалізацію між українськими іміґрантами, убиваючи всякі зусилля відновити народній рух.

Весною минувшого року, основано безпартійний „Комітет Злучених Товариств". Сей Комітет скликував два віча та за кождим разом змобілізовані москвофіли розбили сі віча. Здавалось, що якесь проклятте тяжить на Нюйорчанах. Та старий лікар ч а с, що лікує всякі хороби, вилічив і Нюйорчан з подібної хороби, а іменно хороби москвофільства-большевизму. На се склалось богато ріжних даних як в Европі — а головно на Україні — так і в Америці. Конець кінців люди начхали на „свідомість" большевицьку і стали людьми.

Неначе за порушеннем чародійної палочки, устроюють добре зорганізоване пікетованнє, два рази перед ляцьким консулятом в Ню Йорку й у Вашинґтоні.

Почавши від 26. грудня, 1921, відбувається ряд віч що неділі в Народнім Домі при великім здвизі народа. Фонди на покритте коштів усеї роботи радо складають (понад тисячу долярів), а крім того памятають і на борців в Чехословаччині (около сто дол.) і також на Рідну Школу в Галичині (вислано понад 500 долярів).

Кромі того не забувають прийти з помочию свому Революційному Правительству, бо на вічу дня 29. січня с. р. закуплено бондів за 2,250 дол, а дня 12. с. м. за 600 долярів. Все те зроблено за несповна два місяці.

Одним словом, нюйорські Українці, поблукавши через три роки від одної крайности до другої; наслухавшись гарних обіцянок від москвофільсько-большевицьких аґітаторів по уха, прийшли до заключення, що, підтримуючи большевицьку кириню, убивають всяку ініціятиву і віру у власні свої сили; та переконались, що ніхто їм не прийде з помочию, якщо вони самі собі не поможуть.

Прийшли до заключення, що не покладати їм надії на нікого, лише на самих себе в боротьбі за політичну й економічну свободу рідного краю.

І тому зложивши урочисте приреченнє перед собою зложити все в жертву в боротьбі за волю, навіть життє, взялися із запалом до праці, до тихої але плянової систематичної праці.

І я, судячи по настрою туха, духа завзяття і щирости, вірю, що сі люди не завагаються ні на хвилину сповнити свої приречення, іменно — зложити жертву крови на кождий поклик своїх братів з рідного краю. Честь, кому честь!

Ю. Павчак.

„НЕПОБОРИМИЙ ЩИТ ЕВРОПИ".

В польській історичній науці, а за нею і в польських історичних підручниках, то в публіцистиці в незвичайно пересадний спосіб зображені ті „благодати", котрі сплили на український нарід від часу заняття Казимиром Вел. Галицької Руси, особливо оборону Руси Польщею перед татарськими нападами. В звязку з тим присвоєно для Польщі виключність назви „пшедмужахщесьціяньства" зглядно „Европи".

Оскілько того рода погляди з польської сторони можна до певної міри оправдати природною чванливістю, то пропаґовання таких поглядів в пресі, що має протенсії зватися „українською", треба вважати просто злочинним баламученнем публичної опінії „ад майорем... ґльоріам"! І коли забираю голос в тій справі, то не для полеміки, бо „горбатого й могила не напростує", а для напятнования сего злочинного баламучення й остереження публичної опінії перед баламуством.

В „Україні", органі невідомо з якого гуртка зложеного, але недвозначно „ад майорем... ґльоріам" призначеного „Політичного Комітету Національної України" (Відень 1921, Рік I, ч. 2) якийсь безіменний автор в статті п. з. „Україна і Польща", зігнувши сервілістично свою спину, пише: „Від сивої старовини і майже до свого печального знищення Польська Держава своїм тілом захищала Европу від монгольських орд". І коли в тій же статті кажеться, що українська нація „протягом віків перша приймала на себе удари диких орд, змягчаючи і часто й зовсім відбиваючи удари їх по Польщі", що вона явилась аванґардом аванґарду західного світу проти навали зі сходу і в цій боротьбі високо цінилась сучасниками і здобула собі славу першорядного вояовника, то все те не зменшить того баламутства, що ніхто інший, тільки Польща „своїм тілом захищала Европу від монгольських орд". Не відмавляємо Польщі заслуг около боротьби з поганьством, але коли сміємо вимагати, щоби з польської сторони не узурповано тих заслуг виключьо для неї самої, тим більше сміємо вимагати, щоби не чинив сего шануючий своє національне достоїнство Українець!

Чи забув анонімний автор, що перші і найґрізнійші фили татарської навали розбивалися все о груди українського народу, що колиб на се, то не лище Польща булаб стогнала в татарськім ярмі, але може й з цілої европейської культури нічого не булоб остало? Чи забув він що вже від найдавнійших часів український нарід боровся з дикими азійськими ордами, котрі лише завдяки його оружу не змогли загнатися в глибину Европи, що о його хоробру груд розбивалася, почавши з IX. століття навала Хозарів, Печенігів, Торків, Половців? А заки ще Польща заняла Галицьку Русь, її князі були „непоборимими щитами" і для Польщі і для Европи перед Татарами.

Се не пуста чванливість; про се свідчить лист польського короля Володислава Локетка з 1323 р. до римського папи (Кварталнік гістор. 1892. ст. 29), в котрім згаданий король доносить папі про смерть галицько-володимирських князів Андрія і Льва Юрієвичів, називаючи їх „непоборим щитом" для Польщі перед Татарами („кюос іммідіатос проскуто інекспуґнабілі контра крюделем джентем Тартарорум габебамус") і згадуючи з острахом, яка небезпека грозить тепер Польщі від Татар („екс кюорум інтеріту нобіс ет терріс ностріс екс віцінітате Тартаторум... пертурбатіо індісібіліс іммінебіт"). „Непоборимим щитом" проти Татар були галицькоґ-володимирські князі не лише для Польщі, але й для пруських Хрестоносців, що просили їх о поміч, а наші князі її їм не відмовили, на що доказом грамота князів Андрія і Льва Юрієвичів з 1316 р. та Юрія-Болеслава з 1327 р. („каетерум террас вестрас фіделітер праемуніре курабімус прае Таріас, думмодо нобліс конститеріт, ет аб гостілі кюолібет інваторе". Болеславъ Юрій II. С.-Петербургъ 1907, ст. 5. і 149).

Приглянься, який був внутрішний стан Польщі перед Володиславом Локетком? Польща тоді щойно виходила з страшного розбиття і занепаду, що не минув безслідно потім для всеї її пізнійшої історії, не вважаючи на періоди могутности і блеску. Державна криза, приготовлена уже попереднім, розвинулася в усій страшній своїй силі з кінцем XIII. в. Польща розбита на кілька нічим не звязаних ґруп князівств; навеликокняжім престолі чеський король; міста в руках чужого, німецького міщанства, що творили державу в державі з своєю осібною орґанізацією; поруч цього також друга небезпечна держава — церква; а на півночи, засівши дорогу до моря, закорінилося пруське лицарське брацтво, вдираючися в польські землі". Таку вельми влучну характеристику подає проф. Грушевський (Історія України-Руси III, 2 вид. ст. 128).

Чи в таких обставинах можливе булоб зєдиненнє Польщі в руках Володислава Локетка і єго успішна боротьба з Хрестовосцами, колиб не закривав Польщі від сходу сей „непоборимий щит", про котрий згадує з признанням сам Володислав Локеток? Чи можлива булаб без цього пізнійша могутність Казимира В.? Над сим повинні застановитися всі, що надто часто воюють фразами, наказуючи українському народови вдячність за увільнення „под окрутнеґо монгольскеґо яржма", а крім сього в гіперболічний спосіб зображають сю „благодать" для нашого народу „броненя кресув" Польщею.

Перейдім до козаччини. Короткозора політика польського правительства не вміла в належний спосіб приєднати для себе тих лицарських людей, що могли були стати основою правдивої могутности Польщі й тривким заборолом для Европи проти Турків і Татар. Воліло воно на сором Польщі платити Татарам „упомінкі" для відверненя їх нападів, а козаків гнобити та копати своїй державі гріб, муруючи фундаменти могутности Московщини, замісць сумлінно занятися орґанізацією козаччини в свою користь. Бо ті заходи польського правительства около зорґанізовання козаччини причинялися радше до її роздратовання, чим до зорґанізовання.

Сучасний львівський літописець пояснює пораженнє гетьмана Жолкєвского під Цепорою 1620 р. погордою і легковаженнем козаків сим гетьманом, „бо без козаків войну почал, мовил так: не хочу я з Грицями воєвати, нехай ідут до ролі або свині пасти". (Рус. истор. III, ст. 237). А таки сейчас слідуючого року в битві під Хотином (1621) виявилося наглядно, що як колись галицько-володимирські князі, так тепер „непоборим щитом для Польщі" стали ті погорджувані „Гриці", котрим Жолкєвский казав іти „до ролі або свині пасти".

Спасителем Польщі в тій битві, що мала рішити про її „бути або не бути", був гетьман козаків Петро Конашевич Сагайдачний, котрого хоробрість у війнах з Турками й Московщиною прославив батько пізнійшого короля Яна Собеского, Яків Собеский, учасник Хотинської війни, зачисляючи Сагаюдачного в його обширній характеристиці між найвизначнійших людей Польщі („інтеркляріссімос аетате суа ін Полонія вірос". Комментарії Хотіненсіс беллі. Дантісці 1646. ст. 35—38). А польський шляхтич Йоахім Єрліч, рівнож учасник Хотинської війни, пише: „Над ктурем (козаками) бил пшедложоним чловєкем, в джелі рицерскім мовнж вицьвічони і справца велкі добри, Петр Конашевіч Сагайдачни гетманем, на ктурего раджі веле ґлув полеґало,... ктури те всистке чевнжари военне на себе тшимал і раджіл коло теґо, а як раджіл, на тем Іхмощць Панове Гетмані і Крулевіч Єґомощць пшеставалі" (Латопісєц І. Варшава 1853 ст. 5).

І богато-богато доказів дають польські й інші, чужі історичні жерела на те, хто „від сивої старовини" був „непоборимим щитом" не лише для Польщі, але й для цілої Европи, а тільки люде злої волі можуть їх легковажити. Коли узяти під увагу історію останніх років, то й она виказує наглядно, що ніхто інший, лише український нарід, о котрого груд розбивалися все перші й найтяжчі удари, став „непоборимим щитом" для Европи супроти московського большевизму.

У Львові, 22. грудня 1921.

Др. Богдан Барвінський.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ МАТЕРЯМ.

1. НЕ СПОВИВАЙ ДИТИНУ ТІСНО, БО СЕ ДЛЯ НЕЇ МУКА! Від тісного сповивання дитині душно. Тіло у неї терпне, у складках прів і через те дитина кричить і спить неспокійно. То бабська вигадка, що як не сповивати дитину, то вона буде крива або горбата. Горбатіють та калічіють діти від недогляду та від поганого повітря в хаті.

2. ДО 5-ТИ МІСЯЦІВ ГОДУЙ ДИТИНУ ТІЛЬКИ ГРУДДЮ! Після 5-ти місяців можна підгодовувати дитину коровячим молоком по половині з водою. Але молоко і вода все мусять бути переварені та держані в чистоті.

3. НЕ ГОДУЙ ДИТИНУ ВСЕ, ЯК ТІЛЬКИ ВОНА ЗАКРИЧИТЬ! Попереду оглянути її скрізь гарненько та переконатися, чого вона кричить. Може їй мокро, може тісно сповита, може де запріло, може де давить, може блохи її кусають. До 2-ох місяців годуй дитину що 2 години, а потім що 3 години. Як будеш дитину частійше годувати, то буде вона слабнути на живіт.

4. БУЛКУ, КАШУ, БАРАБОЛЮ МОЖНА ПОТРОШКИ ДАВАТИ ДИТИНІ ТІЛЬКИ ТОДІ, ЯК ПОКАЗАЛИСЯ ЗУБКИ. Як хочеш мати здорову дитину і спокій, то не забувай цеї поради.

5. НІКОЛИ НЕ ДАВАЙ ДИТИНІ ПОРОЖНЬОЇ СОСКИ, ПИПКИ АБО ЖВАЧКИ з хліба, каші чи чого иншого. Памятай, що жвачка, то лютий ворог дитини. В ній хороба і зараза. В ній смерть дитини.

6. ДО 5-ТИ МІСЯЦІВ КУПАЙ ДИТИНУ ЩО ДНЯ, після 5-ти місяців що другий день.

7. КОЖДОГО РАЗУ, ЯК КУПАЄШ, МИЙ ГОЛОВУ ДИТИНІ. Не запускай на голові дитини бруду і струпів. То бабська вигадка, що головку не треба мити. Частенько промивай і оченята, щоб не закисали.

8. НЕ КОЛИШИ ДИТИНУ, БО ЦЕ ЇЙ ПАМОРОЧИТЬ ГОЛОВУ. Дитина спить добре і без колисання.

9. НЕ ЗДАВАЙ ДИТИНУ НА НЯНЬКУ НЕДОРОСТКА, бо з того буває багато дитячих охріб і каліцтва.

10. ЯК ЗАСЛАБНЕ ДИТИНА, ТО НЕ ГАЙ ЧАСУ І НЕСИ ЇЇ ДО МІКАРЯ, а не шукай поради у бабів, шептух та знахорів.

Зложив лікар **М. Левицький.**

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

МОСКОВСЬКИЙ ГОРОД

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(1)

Повновидий місяць світив так ясно, що на зарінку видко було кождий камінчик. З кущів висунувся, майже без ніякого шелесту величавий олень. Станув, наслухував хвилю і повагом ступав дальше. Пройшов зарінок і зупинився над річкою. Знов наслухував і схилив голову. Прийшов пити воду. Нараз, ще не доторкнувся води, підвів назад голову. Так стояв хвилю і, не погасивши спраги, стрибнув у кущі по тім боці річки. Мабуть почув, чи занюхав якусь небезпеку. І справді. В кущах, з котрих олень вийшов на зарінок, зашелестіло. За часок віддки розступилися і з кущів виринув верховик. Хоч се було на Запорожу, верховик не був Запорожцем. Не був се також найблизший сусід Запорожців, що з часта навідувавсь сюди, Татарин. Хоч одітий з козацька, його лице, а ще більше очі показували, що се Калмик. Зараз за ним віхав на зарінок другий верховий, також не Запорожець, ані Татарин. Товаришем Калмика був московський офіцир.

— Тут відпічнемо, пане майор, — промовив Калмик і скочив з коня.

— Чи тут цілком безпечно? — спитав майор, роззираючися.

— Безпечно лиш до тої пори, коли стане на світ займатися. Доси їхали ми які три години. Все таким степом, що лишали сильно помітну дропу. В ночи ваші вороги не підуть за вами, бо скрізь там, де ми віздили в кущі, вони стратилиби наш слід і не легко знайшлиби місця, в яких ми з кущів назад виїздили на мураву, або й у високу траву. Рано не тяжко буде їм іти за нашою тропою. Скоро зійде сонце, погоня буде саме тут, де тепер стоїмо. Недоля найліпший пластун на Запорожу. Його очі ідуть за невидимою тропою так безпечно, як собачий ніс.

— Гадаєш, що погоня таки піде?

— Безпечно піде. Недоля завзятий козак. Не простить вам обиди. На добавок ви вкрали Батюкового коня. Отже ви обікрали козака, в котрохо хуторі були гостем, в котрого їли й пили... ще й до його доньки сваталися. Недоля великий приятель Батюка. Буде вас здоганяти, щоби відобрати коня і передати назад Батюкови.

— Яке тобі діло до того, до кого я сватався?! І від кого ти се знаєш?

— Всі в хуторі Батюка говорять про се та сміються. Нехай не во гнів вам буде, пане майор. Хоч мені справді до того ніяке діло, бо я малий чоловік, а ви пан майор... Але, коли нишпорите по Запорожу, то й вам не вадилоб знати, що про вас тут говорять.

— Отже що говорять? Може про ціль мого приїзду на Запорожє?

— Ні, не про се. Лиш я один знаю, що ви хочете полювати в якімсь неприступнім місци на східних окраїнах Запорожа. Але я про се не згадував нікому, бо маю бути вашим провідником. Мушу держати язик за зубами, бо скороби Запорожці про се дізналися, повісилиб мене. Про що инше в хуторі говорять... Що Параня Батюківна дала вам коша... Та... що вам одного за мало і ви по другий їдете до Марти.

— То мабуть сама Параня розголосила таке. Всьо брехня. Я до неї лицявся лише... ось так, як до кождої дівки кождий парубок. А вона зараз зі своїм гарбузом; щоби люди гадали, що я справді сватався до неї. Колиби мені справді забаглося хахлачки, то на Параню й не дивився би. Полковниківна гарнійша, більша богачка і, що найголовнійше, шляхтянка. Але у неї не всі дома. Наробила такого крику, що...

— Ви мабуть незручно бралися до за діло?... Оскорбили її і... дістали другого гарбуза? Такого, що й не счулися, як опинилися коло мене...

— Не гарбуз прогнав мене від неї. Що инше... Не второпаю, яким чудом вона знає дещо про мене. Про щось таке, що сталося пару років тому назад в польській Україні, зараз під межею Запорожа. Я там вирізав ціле село, що переховувало гайдамаків. Марта знає про се. Потерпаючи, що розкаже про се Недолі, я відрізав полу та втік і не поступаючи у хату полковника. Як за мною піде погоня, то хиба тоді, коли Марта повторила в хаті се, що сама про мене знає, чи здогадуєся.

— Отже ще одна причина... Не хотів би я бути у вашій шкірі, коли зійдетеся з Недолею!

— Лише та одна. Сумніваюся, чи Недоля трудивсьби для коня Батюка. Я коня не вкрав. Батюк мені його позичив, щоби я міг заїхати до полковника. Не моя вина, що не можу віддати. Вина дівки, котра сполошила мене.

— Ви забули, що тяжко обидили Недолю; що він визвав вас, та ви вже тоді рішилися втечи. На сеж я дожидав вас, щоби вас провести в захистне місце.

— Недоля визвав мене, то правда. Але се мабуть був жарт. Чейже він мусить знати, що правуватися, ще й шаблею, з простим козаком неялося мені, царському майорови... І за таку дурницю!

— Для Запорожця не дурниця, як хто грозить йому, що дасть у морду. На вашім язиці взагалі зачасто ся морда. Запороже не Московщина. Тут сими погрозами і обіцянками бити по морді ви ще наробите собі біди. І Недоля не простить вам. Не спічне, доки не знайде вас. Мусимо їхати так, щоби наш слід пропав. Саме того я завів вас сюди, хоч то не по дорозі до того місця, де ви знайдете се, що вам потрібне. Тут слідів не лишимо, бо ґрунт камянистий. Сим зарінком поїдемо які три версти. Потому відемо в ліс, але так, щоби не лишилися сліди копит. Найліпше буде таки зараз тут зробити се, щоби підкови не калічили каміня і не полишали знаків.

Калмик стягнув з коня дерґу. Відрізав половину, пошматкував на вісім частий, пообкутував копита і сів на коня. Поїхали. Минули зарінок, пробралися крізь густий ліс і по північи зіхали в якусь балку. В однім місци, узбоча балки, де з проміж великих каменюк дощівка виполокала глину, була печера. Перед нею Калмик зупинив коня.

— Тут ми вже цілком безпечні і тут переночуємо.

— Я гадав, що поїдемо просто до твоєї хати, — заговорив майор, очивидячки розчарований. — Що троха відпічнемо і ти зараз проведеш мене у ті неприступні місця, де богато звірини. Я хотів би скоро справитися з сим польованнєм, бо моя відпустка коротка.

Коли майор був у Донців, вони йому розповіли, що Калмик Аюкай, котрий відстав був від своєї орди, оженився з козачкою і живе на Запорожу, сидить в якімсь неприступнім місци дикого ліса. Казали, що хоч уже неодин трібував, то доси нікому не поталанило знайти житло Аюкая. Самі Запорожці не знали, в якій закутині їх землі леговище Калмика. Саме таке захистне і потайне місце було майорови потрібне. Московський уряд загадав у сих сторонах построїти потай Запорожців город і під його охороною східні окраїни Запорожа заселити чужим народом. Ті поселенці помогли би Москві заневолити послідну вільну землю Українців. Щоби знайти місце пригоже на город і не виявити в чім діло, майор підступом спонукав Аюкая показати йому сторону, через свою неприступність і безлюдність богату звіром. Здогадувався, що Калмик живе саме в такім місци і гадав, що веде його просто туди. Тепер показалося, що до того ще далеко.

— Моя хата далеко відси, і в иншій стороні, — брехав Аюкай. — На добавок там звіра омаль. Я й тут витеребив. Тепер гадаю перенестися в сі сторони. Я й тут десь колись полював. Завіра тут ще велика сила.

Аюкай назбирав хворосту, викресав огню і за хвилю вже шкварив кусень вудженого кабана. До мяса, казав, мав лише шматок твердого хліба.

— Їджте, пане майор! Як маєте спрагу, то ось там, де я поїв коні, жерело.

Майорови не дуже смакувала така вечера. Але їв, бо сам не мав ні на зуб. Спустився на вечеру у Чмеля, полковника паланки, одже відіздячи від Батюка не взяв з собою ніяких харчів. Між тим тої вечери не їв, бо заки зайшов у хату полковника, мусів утікати. Тверде мясо, сухий чорний хліб і вода не дуже розвеселили піднебінє майора. У Калмика була ще горівка й медівник. Дала йому се на дорогу Параня, донька Батюка, в котрого Калмик був разом з майором і відтам разом з ним проводив домів паланочного полковника. Але майор не знав, що у Калмика за пазухою. Аюкай пішов у кущі, ковтнув горівки, закусив медівником, спрятав фляшку назад за пазуху і вернув до майора.

— Ви, пане майор, сказали, що раз вирізали ціле село по польськім боці. Чи то була Березівка за Тясмином?

— І ти знаєш про се?

— Знаю. Лише призабув атечество того різуна. Забув, що то був Филемонов. Ваше щастє, щоб се не виявилося ще тоді, коли з вами був Недоля і його козаки. Вас були би кіньми розідерли. Тут на Запорожу є два козаки, що розщибаються за вами. Син і приймак попа з Березівки, котрого ви самі закололи шпадою. Їх звуть Нерозлучними. То вони розказали Чмелям про ваш подвиг у Березівці! Хмелівна мабуть суджена одного з них. Осх чому ви дістали від неї гарбуза.

— Недоля казав мені, що Марта його суджена. Хиба збрехав? Чи може то він той попович з Березівки?

— Ні! Він приятель поповича.

— Отже Бог спас мене. Щастє, що тоді, коли Марта здогадалася, що березівська різня моє діло, Недоля був не в саді, де я говорив з дівкою, лише в хаті. Як вона стала кликати людий, я стрибнув через пліт, на коня й до тебе.

— Моя рада така, щоби ви тепер вже не пхалися між Запорожців. Як про се, що ви на Запорожу вже знають Чмелі й Недоля, то будуть знати також Батюки. Оба Нерозлучні зчаста поступають до Батюків і Чмелів. Впрочім Недоля вертає до Січи, отже розповість про вас Нерозлучним. За пару днів вони безпечно вже будуть у Чмеля, щоби іти слідом за вами.

Майорови справді грозила така небезпека. Але Аюкай не перестерігав його в тій цили, щоби спасти його, а лише щоби Москаля вдержати в своїх руках. Для Калмика було тепер важне, щоби майор не пробував яким способом спекатися його, але навпаки. Щоби зрозумів, що поки не вигребеся з Запорожа, поти без помочи і опіки Калмика не обійдеся.

— Отже ми тут не будемо полювати? — спитав майор.

— Ні, пане. Тут ще заблизько до людських осель. І Недолю, що досвіта безпечно пуститься за вами, привелиб до нас наші стріли. Але... на якого звіра хочете полювати?

— Який звір є тут?

— Є олені, лосі, серни, зайці, медведі, вовки, лиси, кабани, рисі... Я всяка всячина, до вподоби.

— І рисі є?... Се небезпечно, бо то европейський тигр. І медвідь небезпечний... Я чув, що й з кабаном не легка справа... А дороги добрі?...

— Які вам тут дороги? Не то доріг, і стежок нема тут. Хіба ті, що їх витропала звірина.

— Я не думав дороги так, як се звичайно розумієся. Тілько чи дуже прикро ходити тут, по сих лісах.

— Як де, і за яким звіром підемо. Будуть млаки, на котрих добре треба пильнуватися, щоби в болоті не пропасти як камінь у воді. Буде й хаща така, що заки продремося крізь неї, ваш кабат розсиплеся на шкаматтє. Але і в рівнім лісі не годен ходити так як в садку Батюка. Ліси позавалювані зломами і грубезними пнями дерев, що повалені віком чи бурею, не дають ні десять кроків пройти просто. Треба, то обходити їх, то перелазити через них, то лізти попід них, або скакати з одного на другий. Буває, як станеш на який спорохнавілий пень, то западешся в нім по груди, або й цілий, так що й голова щезне.

— Не хочу в такім лісі. Може є де галява у великім лісі... але в лісі недоступнім? В доступнім звір мабуть вже перетереблений і виполошений. Може кругом такого ліса є сухий степ з буйною травою. В такий степ звір виходить з ліса пасти. Полюєся без великого труду. Не треба за звіром ходити. Можна сісти й вигідненько ждати аж олень чи инша біда самі прийдуть під цівку. Тоді лише... бух!

З всего того, що Москаль говорив і з цілого його поведення Калмик виміркував, що він взагалі не мисливець, та що полювати не має найменшої охоти. Калмик вже раньше замітив був, що майор більше цікавиться околицями котрими переїздить, ніж звіриною. Особливо призирався, чи тут або там суха земля, чи млака; яка трава, яке дерево. Калмик знав, що й Недолі не по нутру була та цікавість Москаля до запорожських сторін. Недоля ще й підглядів, як майор черкав мапу околиці, де козаки стояли бором тоді, коли майор прийшов до них. Сей чідний мисливець полював мабуть більше на край ніж на звірину.

(Дальше буде).

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ДЖОНСТАВН, О. Бр. св. Михаїла, від. 140, повідомляє, що місячний мітінг відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 19. лютого, в гали церковній під ч. 526 Вест Раен Аве. Проситься всіх членів прибути на той мітінг, бо буде вибір деяких урядників. І проситься всіх членів приготовити по кілька долярів на мітінг і закупити бонди Національної Оборони для здобуття і закріплення незалежности Галицької Держави. — Ф. Нановський, секр.

ДЕСЛОДЖ, МО. Бр. св. Николая, від. 225, буде принимати нових членів до братства за половину вступного, а до У. Н. Союза за 50 цнт. вступного. Се дуже добра нагода для тих, котрі хотять стати членами У. Н. Союза. Проситься членів, аби кождий привів зі собою нового члена. Напоминається довгуючих членів, аби свої довги вирівнали, бо инакше зістануть суспендовані. Мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, о годині 1-шій пополудни, в домі Петра Пастернака. — Г. Павлюх, предс.; П. Пастернак, секр.; С. Патент, кас.

БЕНВУД, В. ВА. Бр. св. Йосифа, від. 157, повідомляє своїх членів, що надзвичайний мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, о годині 2-гій пополудни, в гали церковній. На порядку нарад дуже важні справи відділові, тож кождий член має витися на тім мітінгу. Неприсутний член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Т. Постал, предс.; І. Чмиріл, секр.

ІРІ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 40, повідомляє своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, о 6-тій годині вечером, в гали Ф. Салайчика під ч. 908 Гесс ул. На порядку нарад є дуже важні справи до полагодження. Взивається кождого члена, щоби явився на означений час. А також най кождий член приведе хоть по одному новому членови, бо будеться принимати нових членів до братства і до У. Н. Союза лише за 50 цнт. вступного. Отож хто ще не належить до нашого гурту, то най прийде і запишеться, бо се остатний місяць по такій низькій ціні, тож кождий повинен з сего скористати. Котрий член не явиться, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Н. Гаврилів, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 42, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що звичайний мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, в гали Укр. Нар. Дому під ч. 148 Гоп Аве. Мітінг розпічнеться точно о 2-гій годині пополудни. Також дається членам до відома, що мітінги будуть відбуватися кождої третої неділі по першім, не числячи тої неділі, котра випаде на першого, як то зайшло непорозуміння в січни. Напоминається щоби кождий член прибув на сей мітінг, бо є важні справи до полагодження. Довжники мають вирівнати свої місячні вкладки. — М. Мельник, секр.

САЙКСВІЛ, ПА. Повідомляється місцевих і позамісцевих членів 401-го відділу, що надзвичайний мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, в дуже важних справах, тикаючихся нашого відділу. Буде також звіт з приходів і розходів минувшого року, тож проситься всіх членів явитися точно о годині 2-гій пополудни в домі тов. Йосифа Крутиголови. — П. Кренціглова, секр.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ", від. 3, повідомляє своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в суботу, 18. лютого, точно о годині 8-мій вечером, в галі церковній. Котрий член не явиться, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — М. Либа, секр.

САВТ БЕТЛЕГЕМ, ПА. Бр. св. Димитрія, від. 288, подає до відома всім членам, що звичайний мітінг відбудеться в неділю, 19. лютого, точно о годині 1.30 пополудни, в Українській Гали. На тім мітінгу будуть до полагодження важні справи, отже обовязком кождого члена явитися. Тільки ті члени, котрі будуть робити в той день, будуть від кари увільнені. Котрий член без важної причини не явиться на мітінгу, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. Будеться принимати нових членів за 50 цнт. вступного до У. Н. Союза і за 50 цнт. до нашого братства. — І. Малицький, предс.; О. Періг, секр.; Р. Каплун, кас.

ПОДЯКА.

Я низше підписаний складаю сердечну подяку Головному Урядови У. Н. Союза за уділення мені $50 з фонду запомогового. Хто з Українців ще не є членом У. Н. Союза, нехай ним стане поки час, бо як лихо загостить до хати, то буде запізно! Не забувайте, що У. Н. Союз се найліпша організація для нашого народу в Америці. — Іван Рищан, член 101. відділу У. Н. Союза, в Експорт, Па.

Максим Горкий.

ЛЯМПОЧКА.

Приїзжий із Сибірі оповів:

„Сиджу на пероні на стації верст за сто від Омська. Побіч мене кріпкий мужичок із люлькою в зубах. Питаю в його: „Далеко ідете?

Відповідає з розвагою та поважно:

„А в Омськ за лямпочкою. У нас у селі „лектричність" завели, знаєш, що то по дроті біжить.

„Давно?"?

„Не так то й давно".

Я прохаю його оповісти міні, як то вони дійшли до такої новости й ось вам сливе дословний переповід:

„Провідали ми, що в Омську нове начальство — Совітська влада називається й „соціялізму" заводить. Зійшлися й ухвалили: розвідати, що це за рі і який пожиток із нього народові.

Вибрали Левонтія — він розумний старець — і кажемо: „На 30 карбованців, їдь до Омська, розвідай, яке це совітске правительство, що за большевики, чи багато їх та що це значить „соціялізма". Послухай у людей.

По двох тижнях Левонтій вернув і салдата привіз.

Зібралися ми, поставили Левонтія на стіл: „Говори, мовляв". Він і говорить:

„Так і так, справа не зла, а щодо всего иншого салдат вияснить вам краще від мене".

Ми до салдата: „Ти хто будеш?" „А я". — каже він — „самеж большевик і комуніст, і я в вас буду комісарем. Згода?" Порадилися ми між собою й кажемо: „Згода. видно, бути тобі комісарем". Гарненько дякує, говорить: „Товариші, передусім мушу в вас розглянутися".

Утворили ми „Совіт". Вибрали мене й Левонтія. А Левонтій вже підівчився сего всего й говорить:

„Як ми теперчки виходим комуністи, то повинні ломити й будувати".

„Ну, ломити в нас так як би нiщо. А салдат виясню́є:

„Коли ви комуністи, то ви мусите реквірувати. Буржуазіят є в вас?"

Стоїмо, мовчимо, про що питає, не знаємо, а він знову:

„Що, є буржуазіят?

„Вибачте" кажемо „ми не знаємо".

„Гаразд" — каже — „ви не розумієте. Я", каже „найду. Дайте мені помічників".

Дали ми йому шість парубків. Повели вони його в село, верст з 14 буде від нас; на другий день вертають, дванацять богачів ведуть, та 10.000 царськими з собою.

Салдат і поясняє. „Ось вам буржуазіят".

Питаємо ми в їх: „Ви се саме?..."

„Егеж". говорять „ми".

„Ну, а ми комуністи й хочемо в вас реквірувати".

„Кілько?" питають.

Відійшли ми на бік, порадилися.

„Три тисячі цілкових від голови".

Буржуазіят кричати:

„Дорого! Беріть дві".

„Таж ми в вас десяти тисяч не хочемо! Чогож ви, дураки, коверзуєте?"

Згодився буржуазіят. „І це", кажуть, „яка вам ріжниця: ви й десять за жадаєте".

Оставили вони нам одного ніби в закладники, а инші поїхали за грішми. На другий день присилають 24 тисячі — копійка в копійку. Так у нас і взялися 24 тисячі.

Збираємося знову. Левонтій предсідником. „Нуте, тепер ми саме й реквірували" говорить. „Що робити з грішми?"

Один каже: школу побудувати; другий: „ахтамобіль" заведемо й чергою їздитимемо. Ну, та до сього треба робити дороги — ми це відкинули. Салдат виратував нас: „У городах", каже, „завели „лятричність" і через це немає пожеж. Справа це дуже проста: коли", каже, „на воду поставити колесо, щоби поверталося, до колеса приладити машину та потягнути дріт, а до дрота привісити лямпочку, так ся лямпочка світитиме. Зрозуміли?"

„Егеж", відповідаємо „навіть дуже".

Післали ми салдата до Омська купити машину, та гроші дали не йому а Левонтію до рук. Хоча він і салдат, та чужа душа — потемки. А Левонтія ми добре знаємо. Довго ждали ми їх з поворотом. Вкінці приїхали, якісь річі привезли, та чотирьох чужих людей.

„Ви хто будете?"

„Ремонтери".

„Гарно", кажемо, „як звав, так звав, тільки діло роби".

Розставили машину. Дивимося: машинка хоч і не зрозуміла, а треба думати, підхожа — не даром вложили ми гроші. Гарно. Ремонтери зараз забралися до діла. Уладили колесо, на ріку поставили, струя в нас дуже бистра, річка серединою села біжить, у саму Обу вливається, — ремінь підвели, до машини приправили, а вона, ця саміська, як закрутиться — навіть іскри летять. Глядіти лячно! І рішили ми „ляктричність" поставити спершу на попівщині. Левонтій також десь там кінцем вуха чув, що попи хочуть відділитися від нашого царства. Покликали попа, а Левонтій говорить йому:

„Попе, з дому щоб геть!"

Ми це саме, кричимо й старший монтер кричить, а сам держить у руці кінець дрота.

Вигнали ми попа, втиснулися в середину, старший ремонтер над дротом сам працює, і сам усякі бічні розмови заводить. Відтак дав команду: „Заслонити вікна!"

Заслонили вікна. Стало темно. Мовчимо. Нараз як засяє — аж очі болять. Горить лямпочка. Ну, ми й сказали:

„Тепер, щоб у кождій хаті по лямпочці. Ремонтер не противиться. „Можна", каже.

Так і в кождій „ляктричність" і завели.

А як сусіди з Никольської — побіч є село таке — довідалися, стали прохати нас:

„Не можнаб і нам цего самого?"

Та салдат сказав нам, щоби котрі не комуністи, щоби їм світла не давати. Ми й відповіли:

„Хочете світла — запішиться в комуністи".

Вони нічого. Щож, справа не тяжка. Попа вигнали, на попівщині владили читальню й кінець.

Ремонтер нам сказав: Ми до них „ляктричність" товстим проводом пустимо, за це візьмемо гроші.

Ми так і зробили. Ну, сусіди підшукали собі підгожий буржуазіят, зареквірували 60 тисяч рублів, побудували школу, поставили чотири лямпи.

За лямпочками наглядає один із наших: прийде до них у школу, глядить на годинник і береже, щоб лямпочки не горіли довше, як постанова.

Діло це дає добрий прибуток і ми заробляєм чимало.

Тепер і всі сусідні села захотіли холодного вогню, тому що вигода: кілько хочеш світи, а щодо пожеж повна безпека. Одна невигода: ні тобі до цеї лямпочки цигарки закурити, ні скалки запалити, коли в господарстві зайде потреба — розвести огонь.

НЕБУВАЛЕ ЗДОРОВЛЯ.

Доносять зі Стар Сіти, в стейті Вест Верджінія, що там вродилася одному Байсенбері сімнайцята дитина. Батько дитини мимо своїх 70 літ тішиться сильним здоровлем та силою, і працює кождого дня по 8 годин як столяр.

ВСЯЧИНА.

Про чай.

В давних часах чай був зовсім незвісний в нашому краю. Його привезено зі Сходу найперше до Англії, а звідтам його уживанне розширилося на всі краї земної кулі.

Коли чай привезено перший раз до Англії, не вміли люди зразу його уживати. Один старий дідусь і його жінка одержали від одного знакомого коробку чаю, як незвичайний і дуже цінний подарунок. Одначе вони не знали, як його ужити. В кінци, по довгій нараді з самими собою і зі сусідами, вони зварили чай, виняли відтак зварені листки з води і посипали ними кусник сала, який зварили собі ще перед тим на обід. Одначе листки чаю були такі несмачні, що дідусь і бабуся викинули не тільки зварений чай, але й цілу коробку і дуже гнівалися на того знакомого, що прислав їм таку погану страву і на їх думку хотів із них посміятися.

В тих часах коштував фунт чаю так багато, що тільки богаті люди могли його купувати. Сьогодня він дуже дешевий так, що й найбіднійший може пити що дня кілька склянок чаю.

Чай, се листє ростини, що росте буйно в Китаю, Японі й инших східних краях. Китайці пють чай без цукру і молока, а уживають його так багато, що кождий гість, який прийде на відвідини до китайської родини в якійнебудь порі дня, — одержить усе чашечку чаю. Кождий селянин у Китаю має малий чаевий городець. Він продає решту чаю, якої не може сам ужити і таким способом може купити харчів на прокормленнє своєї родини.

В Китаю є господарі, що займаються тілько управою чаю. Такі люди називаються плянтаторами, а їх великі чаєві поля — плянтаціями. Коли листки чаю вже доспіють, мають плянтатори із цілою своєю родиною багато роботи. Вони ірвають листки чаю і збирають їх до кошиків, які відтак відносять до дому. Дома висипають чай на великі зелізні сковороди („пательні") і ставляють відтак над огнем для висушення. Підчас сього, як чай сушиться, його безнастанно обертають і мішають, щоби всі листки висушилися рівномірно. З хвилею, коли листки чаю починають тріскати, їх висипають на столи. Тоді робітники звивають їх у долонях у рурочки і витискають із них весь сік.

Відтак виносять чай на двір, щоби висушився на воздусі, а після висушення його знов випають на сковороди і ставлять над огнем. Тут листки чаю скручуються, звиваються і приймають у кінци такий вид, в якім стрічаємо їх у нас. Відтак робітники вибирають найкращі й найліпші листочки, зсипують їх у приготовані кошики з бамбусової трощі і відносять на торг. Тут продає господар чай купцеви. Купець оглядає чай і коли він добрий, купує його. Опісля купці збирають чай до великих скринь, які ладують пізнійше на кораблі, що розвозять чай до всіх частий світа.

ЦІННИК КНИГАРНІ „СВОБОДИ".

Американські трости. — Ковбоє. (Казка.) — Еміґранти. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
Богдан Хмельницький в Галичині (2 ілюстрації). — Письмо (6 ілюстрацій). — Фляшка горівки. — Не в добрий час (4 ілюстрації). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
Вільний чоловік і инші оповідання. — Ціна	40
Вода в природі. — Уміркований та щирий, В. Винниченка. — Заграй. Остання „Фортуни". — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	20
Весела Бандура. Новий збірник веселих і жартівливих пісень і приспівів до музичних інструментів і танців. — Ціна	50
Весела книжочка, з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато смішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна	35
Гетьман Мазепа. Дуже поучаюча книжка з ілюстраціями. — Ціна	25
Гуцули і Гуцульщина. — Ціна	25
Геновефа — Ціна	30
Два брати, з байок Братів Ґріммів. — Ціна	15
Дяк. Оповідання Марка Вовчка. — Ціна	20
Де любов, там і Бог. — Ціна	15
Життє, зарібки, організації і т. п. в Злучених Державах. — Дуже цікава розвідка про відносини праці і життя в Америці. — Ціна	
І. Жовнір II. Оферма. Повісті з військового життя. — Ціна	10
Жінка і її значінне в суспільнім життю. — Сільський хірург (8 ілюстрації). — Смерть отамацова. — Дурень. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
Знане життя. Написав др. С. Демидчук. — Ціна	30
За вольности України. — Ціна	5
Збірка повісток. — Ціна	10
За сестрою. — 6 се найгарнійше оповідання з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського. — Ціна	35
З життя первісного чоловіка, дуже поучаюча, ілюстрована книжка, в дуже приступній і зрозумілій формі подає спосіб життя первісних і сучасних дикунів. — Ціна	35
З років війни. Сатиричні ілюстрації з европейської війни. Оповідання, відомости й інформації про український нарід, про старий край і Америку, богато ілюстровані. Понад 150 ілюстрацій. — Ціна	30
Ілюстрована збірка. Вуси (3 ілюстрації). — Катерина (3 ілюстрації). Нін і Семіраміда (2 ілюстрації). — Лист турецького султана запорожським козакам. — Відповідь запорожських козаків турецькому султанови (1 ілюстрація). — Алькоголізм і діти (1 ілюстрація). — Ціна	29
Історія заложення Злучених Держав Північної Америки. — Самсон. — До тих, що сміються з пяної людини. — Як Сніжка щось по ночи водило і що то було? (1 ілюстрація). — Бог на землі (індійська казка). Свати. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
Казки про жидів. — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спільці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правував. Як хлоп жида змудрував. — Ціна	10
Календар У. Н. Союза на 1920 рік. — Ціна	60
Коротка історія Руси до зруйновання Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна	10
Казки про Циганів. — Ціна	10
Лис Микита. З німецького переробив Іван Франко (23 ілюстрацій). — Ціна	50
Дюдоїди і инші оповідання. — Ціна	25
І. Лист шинкаря до люципера і відповідь. II. Про алькоголь. — Ціна	10
І. Маска. II. Краса. Дуже гарні оповідання. — Ціна	10
Марта Борецька. Історичне оповідання. — Ціна	25
Монольоги, ч. 1. — Ціна	20
Монольоги, ч. 2. — Ціна	20
Монольоги, ч. 3. — Ціна	20
На чужині. Гарне оповідання за ріжні пригоди в чужім краю. — Ціна	15
Навернений грішник. — Ціна	20
Нарад на Січ. — Павло Полуботок. — Ціна	5
Огонь на услугах чоловіка (3 ілюстрації). Становище пяниці. — Янко Музика. — Синячий син. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
Оповідання з військового життя і инші. — Ціна	15
Оповідання Пантелеймона Куліша. — Ціна	15
Оповідання Олекси Стороженка. — Ціна	15
Про Батька козацького Богдана Хмельницького. — Ціна	30
Починок. Написав Богдан Лепкий. — Ціна	15
Промови і декламації на весілях, хрестинах і забавах. — Ціна	10
Проти алькоголю. — Ціна	20
Про Христофа Колюмба та відкриття Америки (2 ілюстрації). — Закон не спинить пянства, тільки виховання. — Ріп Ван Вінкель (Вашінгтон Ірвінг). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	15
І. Про Шевченкові твори. II. Оферма. — Ціна	20
Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висміває польську пиху. — Ціна	10
Різдвяна ніч (з 10 образками). — Ціна	29
Росія й Україна. — Ціна	15
Русько-англійський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись англійської мови. Сторін 256, тверда оправа. — Ціна	60
Свято весни. — Ворог між нами. — Христос воскрес. — До часу збанок воду носить (2 ілюстр.) — Тополи (1 ілюстрація). — Маги. — На Великдень. — Старинний звичай. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна	20
Сільська вчителька, оповідання. — Ціна	10
І. Серце не навчити. — II. Побратими. — III. Вістун. — Ціна	10
Страшна пімста. — Оповідання М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна	20
Сумна казка. Зміст: Сумна казка. — На хорах. — Як піп перехитрив доч. — Дещо про давних богів. — Стогін землі. — Ціна	10

Замовлення висилайте враз з грішми на адресу:

„SVOBODA"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.